

סוטה לד-א

עניין: הצלת יהושע וכלב

בן יהוידע

שם. מלמד שפירש כלב מעלת המרגלים. קשה מלשון זה משמע שהמרגלים גילו דעתם להוליא דבה רעה מעת היותם הולכים בתוך ארץ כנען לרגל הארץ, ומן הכתובים מוכח דלא פירשו הדיבה אלא עד אחר שחזרו אל מרע"ה וישראל, וא"כ קודם צווא לחברון מהיכן ידע דעתם, כדי שהלך להפיל על עלמו בחברון. ועוד הול"ל שפירש מחטא המרגלים, ולמה אמר מעלת המרגלים, מה היא העלה שהיה להם בזה, ועוד י"ל מה תועיל חפלה לאדם להגלל מן החטא, והלא הכל צדי שמים חוץ מיראת שמים, וכן י"ל קושיא זו עמ"ס מרע"ה על יהושע, יל יהושעך מעלת המרגלים, וי"ל בס"ד, דהא דארז"ל הכל צדי שמים חוץ מיראת שמים, דמשמע אין הקב"ה מילל לאדם מן יאה"ר, היינו מילר המדבר עם האדם להחמיאו חטא מפורסם וגמור, **שאלה יודע** שזו הוא עבירה גמורה, ועל זה לא ילילו השי"ת, כדי שיהיה לאדם שכר ועונש, אבל מיל"ר שהוא מיעוץ לאדם לחטא, שמעשה ומראה לו שאין זה חטא, אלא אדרבה הוא מזה, הנה מן יאה"ר זה ילילו ה', וככה"ג לא אמרו חוץ מיראת שמים, ועל זה התפלל דוד הע"ה שגיאות מי יבין, ולכן בעשרת דורות שאין החטא ברור אל"ל, שהיה"ר מטעה אחי בו נקני, וכיון שתקני מזה המכשול, אז בטוח אני כי מצדדים שהם עונות ברורים, חשוך עבודך, קרי בה חשוך בשור"ק ולא בחולם, כלומר חשוך ונמנע מעלמו, כי אוכל להלחם עם היה"ר בזה, ורק אני מבקש ממך שמעזרני כנגדו, בדברים הנסתרים שאין החטא ברור בהם :

לקבלת שכר, הנה זאת היא העלה שנתיעלו המרגלים בתחילה להוליא דבה רעה, וזאת העלה היתה מלך היה"ר, שהטעה אותם בזה, וכלב שמע זאת העלה בעודם הולכים לרגל, והבין שזאת העלה היא מיל"ר, ותחסיח תעמוד הבהרת, והגם דהסכים בדעתו שלא יסכים עמהם בעלה זו, עכ"ז **הא** פן אח"כ יטעו היה"ר, ויראה לו שזאת העלה היא נכונה ואמיתית, ואינה עלת היה"ר, ולא יאל ממנה מכשול, שיראל גם בשומעם דיבה רעה זו, הם יהיו בטוחים בהשי"ת ויבואו לארץ כנען, על כן בא לחברון להתפלל על קברי אבות שיפוצרו השי"ת שלא יכשל בעלה זו, אלא יפרד מהם בדבר זה, כי על הללה מן יאה"ר כזה יש טעם להתפלל, וכאמור לפ"ל, ולכן גם מרע"ה התפלל על יהושע, שילילו השי"ת מעלה של טעות, שהיה"ר מטעה לחשיב, שדיבה זו היא מטה כדי לזכות את ישראל וכאמור, ולז"א על כלב שפירש מעלת המרגלים, ולא אמר מחטא המרגלים, והיינו שפירש מן עלה זו שיעלו להוליא דבה רעה, ופוסים בזה מטה לזכות את ישראל, ולז"א ועבדך כלב עקב היתה רוח אמת אמת, והיינו שלא טעהו בענה זו שהיתה לו רוח אמת להבין, אם יוליא הדבה ישראל נמשכים אחריה, וימאנו לבלתי בא אל הארץ, ולא יהיו בטוחים בהשי"ת ויבואו כאשר היו אומרים המרגלים בעלה היתה :

חפץ חיים על התורה פרשת שלח

וברש"י, „נתפלל עליו, ד' יושיעך מעצת מרגלים.“ וצ"ל מפני מה לא התפלל גם על כלב בן יפונה, הלא שניהם בדעה אחת היו? ולהלן פסוק כ"ב כתיב ויעלו בנגב ויבוא עד חברון, ומפרש רש"י ז"ל, „כלב לבדו הלך שם ונשתטח על קברי אבות, שלא יהא ניסת לחבריו להיות בעצתם וכו'“. ומדוע לא הלך גם יהושע. וגם מה שכתב בסוף הפרשה ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וימלא אחרי, מדוע לא הזכיר הקב"ה את יהושע ג"כ לשבח, שהוא הי' מתנגד לשיטת המרגלים מתחלה עד סוף.

אכן באמת ניהא הכל בחדא מחתא. והוא דיש שני דרכים בעבודת השי"ת. בעת שמתגברים כחות התועים בעולם ואחד מעובדי השם, הוכרה לעמוד עמם כמה שבועות אם יוציא אז כוחתיו הפנימיים לחוץ דהיינו שיפרסם שימתו האמתית לעיניהם ויריב עמם על דעתם הכוזבת או שישתוק לעיניהם ואפשר גם שיסכים עמם לפנים עד שיבא ברכים לפני קהל ישראל. ואז יברר את שימתו האמתית ולהפוך את דעתם הכוזבת לעיני הכל, ויש בכל דרך מעלה וחסרון. באופן הראשון יש מעלה דאם ישתוק כל אותו הזמן וגם יסכים עמם לאט לאט ההולך כחו הפנימי ומתחלש עד שהותר אצלו דעתם הכוזבת. ודוגמא כמו שעומד אדם בחורף בחוץ בקור החזק זמן רב, מתקרר חימו הפנימי ומת, משא"כ אם מתחזק כל פעם נגדם לא יתקררו כחותיו הפנימיים, אבל באופן זה יש חסרון ג"כ דיוכלו להתיעץ יחדיו נגדו ולהזיקו בגופו או בממונו וצריך לרחמי שמים שיצילוהו מידם. ובאופן השני יש מעלה שלא יתיעצו להזיקו אחרי שחושבים שהוא ג"כ אוהו בשימתם, ועוד מעלה יתירה מזה שכבואו לפני קהל ועדה הוא והם בודאי יתפארו התועים ויאמרו שפלוגי הנכבד אוהו ג"כ בשימתם ואז יוכל לברר שימתו האמתית לעיני הכל. והנה מרעה"ש ידע ברוה"ק את כחתיהם. יהושע היה כחו באופן הראשון וע"כ הוא צריך לרחמי שמים שלא ייעצו עליו רעה ולכך ברכו ה' יושיעך מעצת מרגלים. וכלב היה כחו באופן השני ולא היה צריך לברכה. והנה כשבאו לחברון וראו שם אחימן ששי ותלמי ונפל פחדם עליהם תיכף היה דעתם להרע, והתבונן כלב איך להתנהג והוסכם אצלו להסכים עמם בפה כל אותו הדרך ועי"ז הי' בו כח לכסוף להשתיקם ולברר לפני בני ישראל את השיטה האמתית, אך היה ירא שעי"ז יוכלו כחותיו הפנימיים להתחלף במשך הזמן ולהיות ניסת לעצתם, לכך הלך ונשתטח על קברי אבות שיעזרוהו בזכותם שלא יתקלקל במשך הזמן. והנה בודאי כשבאו המרגלים מן הדרך אמרו כלנו נשלחנו לארץ לתור אותה ולומר האמת וכלנו מסכימים לדעה אחת לבד מאחד והוא יהושע ודעה אחת כמאן דליתא דמא. והנה כשכלב ראה זה התחיל לאמר, וכי זה בלבד עשה לנו בן עמרם וכפירש"י, וזהו שכתב ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וימלא אחרי וכפירש"י שעי"ז היה בו כח להשתיקם. והנה אופן הראשון ואופן השני שניהם דרכים ישרים לפני ה', כי אף שבאופן הראשון הנפש יותר משומרת מ"מ אם אופן השני כוננתו לשמים, הוא ג"כ אופן טוב וכמעשה דכלב.